

**PUUMALAN KUNNAN
SUUNNITELMA
IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI
2018 – 2021**

Sisällys

1	Ikääntyneiden hyvinvoinnin tila Puumalassa.....	3
1.1	Hyvinvointi-indikaattorit.....	3
1.2	Koettu hyvinvointi	5
2	Kunnan strategia ikääntyneiden hyvinvoinnin edistäjänä.....	5
3	Hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat.....	7
3.1	Kunnan hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ikääntyneiden näkökulmasta	7
3.2	Etelä-Savon alueellinen hyvinvointisuunnitelma ikääntyneiden näkökulmasta	8
4	Puumalan kunnan palvelut ikääntyneille	8
5	Tavoitteet ja toimenpiteet.....	9
6	Suunnitelman tarkistaminen ja arviointi	12

1 Ikääntyneiden hyvinvoinnin tila Puumalassa

1.1 Hyvinvointi-indikaattorit

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Asukasluku	2 374	2 319	2 306	2 260	2 234	2 208
Ikääntyneiden ikäjakauma = % väestöstä						
- 65 - 74 v	17,6	18,9	19,9	21,4	21,6	23,1
- 75 - 84 v	10,8	11,5	11,1	10,3	11,6	11,4
- 85 vuotta täyttäneet	4,5	4,4	4,7	5,5	5,4	5,3
- 90 vuotta täyttäneet	1,8	1,6	1,5	1,6	1,8	1,8
65 vuotta täyttäneet % väestöstä	33,0	34,8	35,7	37,2	38,6	39,8
Yksin asuvat 75 vuotta täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	49,2	46,6	45,5	47,5	46,7	47,6
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	91,2	92,9	92,3	91,6	93,9	
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu	130,2	126,3	126,5	121,2	119,3	118,6
Dementiaindeksi, ikävakioitu (ilmaisee Alzheimer-tautiin myönnettyjen reseptilääkekorvausosuuksien määrän suhteutettuna väestöön ja edelleen koko maan tasoon)		136,8	139,3	132,1		
Säännöllinen kotihoito 65 täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	8,7	6,2	6,8	6,4	6,3	5,9
Säännöllinen kotihoito 75 täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	16,5	11,7	12,1	11,2	12,1	10,6
Säännöllinen kotihoito 85 täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	25,2	16,7	24,8	22,4	25,8	22,0
Tavallinen palveluasuminen 65 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,6	3,7	3,8	2,3	3,1	
Tavallinen palveluasuminen 75 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	6,6	7,3	7,4	4,5	6,3	

Tavallinen palveluasuminen 85 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	17,8	16,7	17,4	11,2	13,3	-
Tehostettu palveluasuminen 65 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,8	2,9	2,9	3,0	2,6	
Tehostettu palveluasuminen 75 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	7,4	4,9	6,3	6,7	5,0	
Tehostettu palveluasuminen 85 täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	15,9	11,8	9,2	12,8	8,3	
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	1,8	0,9	1,3	1,2	1,2	
Demografinen huoltosuhdekertoo kuinka monta ei-työkäistä eli huollettavaa on yhtä työkäistä kohden	72,6	76,9	80,3	85,7	89,8	91,7

Indikaattoreiden pohjalta voidaan todeta seuraavaa:

- 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä on kasvanut 6,8 % vuodesta 2012 vuoteen 2017 eli Puumalan väestö on entistä vanhusvoittoisempaa ja toimenpiteitä heidän tukemiseksi tarvitaan. Eniten kasvua on ollut 65-74 -vuotiaiden ryhmässä.
- Yksin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on vähentynyt vuodesta 2012 vuoteen 2014 verrattuna mutta taas hieman noussut vuoteen 2017 mennessä, joten yksinäisyyttä ja syrjäytyneisyyttä on paljon.
- Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on hieman noussut vuodesta 2012 vuoteen 2016 verrattuna. Vastaavasti säännöllisen kotihoidon piirissä, tavallisessa palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa olevien 65-85 täyttäneiden osuus on laskenut vuodesta 2012 vuoteen 2016.
- KELAn ikävakioitu sairastavuusindeksi on laskenut 11,6 % vuodesta 2012 vuoteen 2017 ollen kuitenkin korkea, joten ennaltaehkäisevä työ ja etenkin ihmisten kunnon kohottaminen on yhä tärkeämpää.
- Ikävakioitu dementia indeksi on laskenut 4,7 % vuodesta 2013 vuoteen 2016 ollen kuitenkin hyvin korkealla tasolla, joten muistisairaiden tukemiseen tulee panostaa.
- Toimeentulotukea saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on hieman laskenut, 0,6 % vuodesta 2012 vuoteen 2017.
- Demografinen huoltosuhde on noussut 19,1 % vuodesta 2012 vuoteen 2017, mikä on todella huolestuttava kehitys.

1.2 Koettu hyvinvointi

Etelä-savolaisista 65 vuotta täyttäneistä vuonna 2015

- elämänlaatunsa hyväksi tuntevia 54,7 % (koko maa 52,4 %)
- yksinäiseksi tuntevia 9,7 % (koko maa 8,6 %)
- psyykkisesti merkittävästi kuormittuneita 9,0 % (koko maa 7,9 %)
- terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevia 58,8 % (koko maa 54,7 %)
- vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomia 29,6 % (koko maa 31,1 %)

Etelä-savolaisista 75 vuotta täyttäneistä vuonna 2015

- elämänlaatunsa hyväksi tuntevia 49,8 % (koko maa 44,1 %)
- yksinäiseksi tuntevia 12,6 % (koko maa 11,2 %)
- psyykkisesti merkittävästi kuormittuneita 10,0 % (koko maa 9,4 %)
- terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevia 70,0 % (koko maa 66,0 %)
- vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomia 41,2 % (koko maa 42,2 %)

2 Kunnan strategia ikääntyneiden hyvinvoinnin edistäjänä

Puumala – Saimaan kirkkain tähti -kuntastrategia on laadittu aikajänteelle 2018-2025. Strategia pohjautuu yhteisille arvoille, jotka ohjaavat kunnan ja luottamushenkilöiden toimintaa. Puumalan kunnan arvot ovat **asiakaslähtöisyys, avoimuus, positiivisuus, tasa-arvoisuus ja yhteistyökykyisyys**.

Puumalan kunnan visio vuoteen 2025 on ”**Saaristokunta Puumala 2025 on uuden työn ja rohkeiden ratkaisujen kunta, joka on hyvinvoivien ihmisten koti Saimaalla**”.

Visiota kohti suuntaamme strategian avulla, mikä rakentuu viiden painopisteen varaan. Painopisteet ovat **Saimaa, yrittäjyys, lapsiperheet, laatuasuminen ja hyvinvointi**. Jokaisen painopisteen kehittämiseksi on asetettu tavoitteet ja niille toimenpiteet sekä mittarit.

1. Hyvinvointi-painopisteen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Tavoite: Onnellinen ja toimintakykyinen kuntalainen

Toimenpiteet:

- Peruspalvelut turvataan lähipalveluna (sote-palvelut, sivistyspalvelut, tekniset palvelut).
- Tuetaan kuntalaisten hyvinvointia monipuolisilla liikunta-, kirjasto-, kulttuuri- ja kansalaisopiston palveluilla sekä harrastusmahdollisuuksilla.
- Toteutetaan hyvinvointibussi-kokeilu haja-asutusalueelle yhteistyössä sote-palveluiden tuottajan ja kolmannen sektorin kanssa.
- Tuodaan luontohoiva-ajattelua (green care) palvelukeskuksen toimintaan.
- Ylläpidetään ikäihmisten toimintakykyä.
- Tuotetaan laadukkaita vapaa-ajan palveluja haja-asutusalueella.
- Tunnistetaan ja tuetaan vähän liikkuvia henkilöitä.
- Iäkkäille pariskunnille annetaan huolenpitoapua kotiin jaksamisen tukemiseksi yhteistyössä sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajan ja kunnan kanssa.

Tavoite: Kuntalaiset ja monipaikkaiset osallistuvat kunnan palvelujen suunnitteluun.

Toimenpiteet:

- Jatkuva vuorovaikutus kuntalaisten kanssa esim. tapahtumien ja järjestövierailujen kautta.
- Kunta on aktiivisessa vuorovaikutuksessa kyläyhdistyksien kanssa ja kyläyhdistykset mielletään kehittämisen alustoina.

Tavoite: Kiusaamiseen puututaan välittömästi.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan kuntalaisille suunnattu ”huolipalvelu”, jossa voi ilmoittaa kiusaamisepäilystä.
- Kuntalaiset ja luottamushenkilöt toimivat aktiivisesti sen puolesta, ettei missään yhteisössä sallita kiusaamista tai ettei itse kiusaa toisia.

Tavoite: Puumala tunnetaan erinomaisesta asiakaspalvelusta.

Toimenpiteet:

- Hyvän asiakaspalvelun ja käyttäjäystävällisen palvelutoiminnan julkituominen mediassa ja kunnan toiminnoissa.

2. Laatuasuminen-painopisteen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Tavoite: Lupa- ja kaavoitusasiat hoituvat nopeasti ja sujuvasti

Toimenpiteet:

- Asiointiaikoja joustavoitetaan asiakkaiden tarpeiden pohjalta.
- Lupapisteiden markkinointi. Lupa-asiat tulee olla helposti löydettävissä.
- Joustavoitetaan käyttötarkoituksen muutoksia ja niihin liittyviä vaatimuksia.

Tavoite: Asuin- ja toimintaympäristöt ovat turvallisia, terveitä ja yhteisöllisiä

Toimenpiteet:

- Toteutetaan turvallisuuskartoitus kaikkien liikenneväylien osalta.
- Vetovoimaisten asuinpaikkojen yhteydessä turvataan helppo pääsy Saimaalle. Asuinalueiden välittömässä yhteydessä on virkistysalue.
- Selvitetään asuinrakennusten saneerausavustuksen käyttöönoton mahdollisuus.
- Kunnalla on turvalliset ja terveet kiinteistöt.

Tavoite: Esteetön koti on helposti saatavilla

Toimenpiteet:

- Jatketaan Kunnan Puumala -hankkeessa toteutettujen kotikartoitusten tekemistä.
- Kunnan omistamien vuokra-asuntojen remonttien yhteydessä tarkastellaan esteettömyyttä.

3 Hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat

3.1 Kunnan hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ikääntyneiden näkökulmasta

Puumalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt 28.8.2017 hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vuosille 2017-2020. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Valtuusto on hyväksynyt 24.9.2017 hyvinvointikertomuksen vuosiraportin vuodelta 2017 ja hyvinvointisuunnitelman vuodelle 2018.

Hyvinvointikertomuksen mukaan puumalalaisten hyvinvoinnin tila on valituilla mittareilla tarkasteltuna yleisesti ottaen kohentunut. Työllisyyskehitys on ollut positiivista ja pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen on todennäköisesti juuri yksilötasolla tapahtuneen hanketyön ja työpajatoiminnan tulosta. Työttömyyseläkkeiden määrä on laskenut niin kokonaisuudessaan kuin mt- ja tules-perustein myönnettyissä eläkkeissä.

Puumalan tilastoissa näkyy runsas alkoholin kulutus sekä liikenne- ja omaisuusrikokset. Todennäköisesti alkoholin kulutuksessa näkyy se, että kesäaikaan Puumalan väkiluku moninkertaistuu ja kysyntä kasvaa. Omaisuus- ja liikennerikosten takana olnee samat syyt ainakin osittain.

Yhdessä Essoten kanssa etenkin ennaltaehkäisevien toimien suunnittelemiseksi on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Dementiaindeksi on edelleen koholla. Tulos ei selity väestön ikärakenteella vaan muilla syillä, joita on syytä selvittää.
- Vammoista ja myrkytyksistä aiheutuu Puumalassa verrattain paljon sairaalahoitajaksoja ja ne näkyvät myös menetettyinä elinvuosina.

Hyvinvointisuunnitelmassa on otettu seuraavat ikääntyneitä koskevat painopistealueet ja kehittämiskohteet:

1. Pienituloiset, erityisesti eläkeläiset, huomioidaan paremmin

- Pienituloisuus huomioidaan nykyistä paremmin kunnan palveluissa ja esimerkiksi maksuissa pelkän sosioekonomisen aseman (esim. työttömyys, eläkkeensaaja) sijaan.

2. Kuntalaisten fyysisen terveyden edistämiseen panostetaan liikuntapalveluilla

- Tunnistetaan ja tuetaan vähän liikkuvia henkilöitä

3. Panostetaan entistä vahvemmin ikäihmisten muistisairauksien varhaiseen havaitsemiseen, fyysisien toimintakyvyn ylläpitoon ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn

- Muistiseulontojen vahvistaminen
- Ikäihmisten omatoimisuuteen ja liikuntaan kannustaminen
- kuntalaisten sosiaalisen kanssakäymisen edesauttaminen eri muodoin

4. Kuntalaiset ovat tyytyväisiä palveluihinsa

5. Ennaltaehkäisyllä saadaan vähennettyä palvelujen tarvetta

- Kunnan ja Essoten yhteistyö etenkin vammojen ja myrkytysten ehkäisyssä sekä mielenterveyden tukemisessa

6. Asuinympäristöt ovat turvallisia, terveellisiä ja yhteisöllisiä

- Toteutetaan turvallisuuskartoitus kaikkien liikenneväylien osalta

7. Esteetön koti on helposti saatavilla

- Jatketaan Kunnan Puumala -hankkeessa toteutettujen kotikartoitusten tekemistä

3.2 Etelä-Savon alueellinen hyvinvointisuunnitelma ikääntyneiden näkökulmasta

1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden vahvistaminen
  - Lisäämme osallistumisen, kuulemisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia
  - Ehkäisemme yksinäisyyttä, turvattomuutta, kiusaamista ja väkivaltaa
  - Suunnittelemme, ylläpidämme ja rakennamme asukaslähtöistä, esteetöntä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä
2. Toimintakyvyn sekä terveyttä ja hyvinvointia tukevien elintapojen edistäminen
  - Vahvistamme ikäihmisten omaehtoista toimintakykyä
3. Alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen
  - Turvaamme peruspalvelujen saavutettavuuden lähipalveluina

4 Puumalan kunnan palvelut ikääntyneille

Terveyspalveluina järjestetään perusterveydenhuollon vastaanottopalveluja, laboratoriopalveluja, fysioterapiaa, hammashoitoa sekä mielenterveyspalvelua Puumalan hyvinvointiasemalla. Kuvantaminen (röntgen) järjestetään keskussairaalassa Mikkelissä. Ajanvaraus ja palveluneuvonta ensineuvon kautta ja päivystys Mikkelin keskussairaalassa.

Päivätoimintaa järjestetään viikoittain osana vanhustyötä. Päivätoiminta on useille ensimmäinen ja usein ainoa kosketus kunnan palveluihin. Päivätoimintaan osallistumisen syy on monilla asiakkailta sosiaalinen (yksinäisyys tai syrjäytymisen uhka), puutteelliset peseytymistilat tai muut asuintilat, liikkumisen ja asioinnin vaikeudet tai hoidollinen tarve.

Tukipalvelut ovat ensisijaisia palveluja kotona asumisen tukena. Tukipalveluja ovat sauna-, kauppa-, ateria- ja turvapalvelut.

Kotihoito tukee kuntalaisen itsenäistä selviytymistä omassa kodissa.

Omaishoito on yksi kotihoidon tukimuodoista ja sillä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu vanhusta kotona hoitavalle maksetusta hoitopalkkiosta ja hänelle kuuluvista vapaapäivistä sekä hoidettavalle annetuista ja muista omaishoitoa tukevista palveluista. Se on määrärahasidonnainen, harkinnanvarainen etuus, jonka myöntämisperusteet vahvistaa Essoten hallitus.

Sosiaalipalveluja tarjotaan sosiaalityössä ja kehitysvammahuollossa. Sosiaalipalveluista haetaan mm. sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua ja vammaispuhelun mukaista kuljetuspalvelua. Ikääntyneiden asumispalveluina tarjotaan tehostettua ja tavallista asumispalvelua sekä jaksohoitoyksikön palveluja. Kehitysvammaisille on tarjolla asumispalvelua sekä työ- ja päivätoimintaa.

Vanhus- ja vammaisneuvosto toimii ikääntyneiden vaikutuskanavana. Vanhuspalvelulain mukaan kunnan on huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhus- ja vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta.

Kulttuuritoimi tuottaa ikääntyneille erilaisia kulttuuripalveluja (konsertit, teatteriesitykset, kulttuuriretket yms.).

Kirjastopalvelua tuottaa Puumalassa Mikkelin kaupunki.

Liikuntapalvelut: Kuntosalin käyttö on maksutonta puumalalaisille eläkeläisille. Urheiluhallia voi vuokrata ryhmien käyttöön. Erilaista liikuntaa järjestetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa resurssien mukaan.

Tekninen toimi tuottaa palveluja esteettömään asumiseen ja kulkemiseen.

Kansalaisopisto tarjoaa monipuolista opetusta ja kunnon kohotusta myös ikääntyneille.

Tarvittaessa kaikki kunnan toimialat tekevät yhteistyötä palvelujen tarjonnassa.

Ikäihmisten kohtaamispaikkoja ovat kansalaisopiston kurssit, luennot, näyttelyt ja konsertit, liikuntatapahtumat, Essoten päivätoiminta, seurakunnan järjestämät tapahtumat sekä järjestöjen järjestämät tapahtumat.

5 Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoitteet Puumalan kunnan suunnitelmassa ikääntyneen väestön tukemiseksi 2018 – 2021 ovat:

1. Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisy sekä yhteisöllisyyden lisääminen
2. Vähän liikkuvien tukeminen ja terveyden edistäminen
3. Osallisuuden lisääminen
4. Esteettömyys ja turvallisuus

Tavoitteille on laadittu toimenpiteet, aikataulut, tarvittavat resurssit ja vastuutahot. Laadinnassa on hyödynnetty hyvinvointi-indikaattoreita, kunnan strategiaa, kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, Etelä-Savon alueellista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa sekä ikäihmisille keväällä 2018 järjestetyssä seminaarissa esille tulleita kehittämissuunnitelmia.

Tavoite 1: Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisy sekä yhteisöllisyyden lisääminen

Toimenpiteet	Aikataulu ja tarvittavat resurssit	Vastuu
Kansalaisopiston digitaitojen opetus	2019-2020	Kansalaisopisto
Kansalaisopiston muu opetus	2018-2021	Kansalaisopisto
Kansalaisopiston opetus haja-asutusalueella	2018-2021	Kansalaisopisto
Ryhmien kulttuuriretkien tukeminen	2018-2021	Kulttuuripalvelut
Kulttuurikuljetukset haja-asutusalueelta paikallisiin kesätetteriesityksiin	2019-2021	Kulttuuripalvelut
Erilaiset liikuntatapahtumat	2018-2021	Liikuntapalvelut

Seurakunnan ja SPR:n ystävätoiminta, lisää ystäviä kansalaisopiston ja SRK:n yhteistyössä toteuttamien kurssien avulla	2019-2021	Seurakunta, SPR, kansalaisopisto
SRK:n ystäväpirtti-toiminta	2018-2021	Seurakunta
Päivätoiminta palvelukeskukseen vuoden 2019 alkupuolella	2019-2021	Essote
Yhteisöllisyys ja samanikäisten seura	2018-2021	Eri järjestöt, seurakunta
Kylätupa-toiminta	2018-2021	Hallintopalvelut
Tapahtumat, joita ei ole kohdennettu vain ikäihmisille vaan on tarkoitettu kaikenikäisille	2019-2021	Kaikki eri alojen toimijat
Haja-asutusalueella asuvien palvelujen saatavuus: <ul style="list-style-type: none"> • asiointiliikenne • hyvinvointibussikokeilu 	2018-2021 2019-2021	Hallintopalvelut Kunta, Essote, kolmas sektori

Tavoite 2: Vähän liikkuvien tukeminen ja terveyden edistäminen

Toimenpiteet	Aikataulu ja tarvittavat resurssit	Vastuu
Ryhmätoiminnoista tiedottaminen, ikäihmisten liikunta/toimintakalenteri	2019	Liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, seurakunta, järjestöt
Kunnon Puumala -hanke 30.6.2019 saakka -> liikunnanohjaaja 1.7.2019 alkaen: erilaista järjestettyä/ohjattua toimintaa (ryhmiä, urheilukilpailut)	2018-2021	Liikuntapalvelut
Kansalaisopiston liikuntakurssit	2018-2021	Kansalaisopisto
Kansalaisopiston terveyteen liittyvät kurssit ja avoimen yliopiston luennot	2018-2021	Kansalaisopisto
Vertaisohjaajien koulutus sekä vertaisohjaajien ja järjestöjen tukeminen ja kannustaminen toiminnan järjestämisessä	2018-2021	Liikuntapalvelut
Vanhus- ja vammaispalvelujen fysioterapeutin työ ikäihmisten hyväksi, myös kotikäynneillä mukaan	2018-2021	Essote
Kotikuntoutusjaksot	2018-2021	Essote

Järjestetään liikuntaa luontevana osana erilaisia tapahtumia	2019-2021	Kunta, seurakunta, Essote, järjestöt
--	-----------	--------------------------------------

Tavoite 3: Osallisuuden lisääminen

Toimenpiteet	Aikataulu ja tarvittavat resurssit	Vastuu
Vanhus- ja vammaisneuvoston näkyvyyden lisääminen ja kuuleminen päätöksenteossa	2019-2021	Vanhus- ja vammaisneuvosto, hyvinvointilautakunta, tekninen lautakunta, kunnanhallitus, valtuusto
Ikäihmisten seminaari joka toinen vuosi	2020	Hyvinvointipalvelut
Asiakaspalautejärjestelmän kehittäminen	2019-2021	Kaikki eri alojen toimijat
Asiakaspalautteen systemaattinen kerääminen ja huomioiminen palvelujen suunnittelussa	2019-2021	Kaikki eri alojen toimijat
Kannustetaan antamaan palautetta	2019-2021	Kaikki eri alojen toimijat
Osallistuva budjetointi: Ikäihmisten edustajat itse suunnittelevat tapahtumia/toimintoja, kunnalla määräraha toteutukseen	2019 alkaen	Hyvinvointipalvelut

Tavoite 4: Esteettömyys ja turvallisuus

Toimenpiteet	Aikataulu ja tarvittavat resurssit	Vastuu
Esteetön ja turvallinen rakentaminen	2018-2021	Tekninen toimiala
Miten varaudut hätätilanteisiin kotona -kurseja	2019-2021	Kansalaisopisto
Turvallisuuskartoitus ja turvallisuuskävely kaikkien liikenneväylien osalta	2019	Tekninen toimiala
Kotikäynneillä kodin esteettömyyden ja turvallisuuden sekä apuvälineiden tarpeen kartoitus	2018-2021	Essote
Kodin muutostyöt niitä tarvitseville	2019-2021	Essote, tekninen toimiala

Turvallinen ja terveellinen ympäristö myös palveluasunnoissa ja epäkohtien korjaaminen nopeasti	2019-2021	Tekninen toimiala
Apuvälineistä tiedottaminen: eri tapahtumissa, kunnan kotisivuilla	2019-2021	Essote, hyvinvointipalvelut
Riittävä kotipalvelu asiakkaalle omaishoitajan vapaapäivinä	2019-2021	Essote

6 Suunnitelman tarkistaminen ja arviointi

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi laaditaan osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy valtuusto ja se tarkistetaan valtuustokausittain.

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain, josta raportoidaan valtuustolle.

Suunnitelman tarkistamisen ja arvioinnin toteuttaa vanhus- ja vammaisneuvosto.